

Důchodové pojištění je vysoká "rovná daň"

Petr Gola

Rovná 15% sazba daně u daně z příjmu fyzických osob v letošním roce ještě platí. Očekává se však opětovné zavedení progresivního zdanění. Přesto bude v Česku platit nadále rovná sazba daně. A velmi vysoká. Důchodové pojištění.

Občané s nadprůměrnými příjmy odvedou na důchodovém pojištění hodně a státní důchod budou mít velmi nízký. Na tolik důležitou změnu důchodového systému se však zapomíná.

Rovná sazba daně je v Česku zavedena již od roku 1993. Je zavedena u zdravotního a sociálního pojištění, které jsou v podstatě taky „daní“. Na sociálním pojištění odvede každý zaměstnanec 6,5 % ze své hrubé mzdy (zaměstnavatel 25 %) a na zdravotním pojištění 4,5 % (zaměstnavatel 9 %). Samotné důchodové pojištění je zahrnuto do zmíněného sociálního pojištění. Celkové odvody zaměstnance a zaměstnavatele na důchodovém pojištění činí 28 % z hrubé mzdy zaměstnance, zbylá část jde na nemocenské pojištění a státní politiku zaměstnanosti.

Odvody na pojistném u průměrné mzdy

Za rok 2009 činila průměrná měsíční mzda 23 598 Kč. Občan pobírající průměrnou mzdu tak na důchodovém pojištění odvedl měsíčně 6 608 Kč (zaměstnavatel za něj odvedl 5 074 Kč a zaměstnanec 1 534 Kč). Přestože jsou odvody na důchodovém pojištění vysoké, má důchodový systém problémy.

Zatímco občané mající nadprůměrné příjmy odvedou na důchodovém pojištění během produktivního života nesrovnatelně více, než následně čerpají v penzi, tak u občanů s podprůměrnými příjmy je to naopak.

Příklad

Ve zjednodušeném příkladu si vypočítáme, kolik občan pobírající celý život průměrnou mzdou do důchodového systému peněz odvedl a kolik čerpal. Občan pobírající celý život průměrnou mzdou, který odváděl ze svého příjmu 34 let důchodové pojištění, tak na pojistném celkem odvedl 2 696 064 Kč (6 608 Kč · 12 měsíců · 34 let). Tento postup je zjednodušený. Průměrné výdělků v předcházejících letech jsme zjednodušeně převedli na současnou hodnotu. Stejný postup uděláme v případě výpočtu důchodu. Měsíční důchod činí 11 258 Kč (viz výpočet).

Rok	Roční příjem	Koeficient	Přepočtený příjem
1986	35 402 Kč	7,9988	283 176 Kč
1987	36 143 Kč	7,8349	283 176 Kč
1988	36 967 Kč	7,6602	283 176 Kč
1989	37 863 Kč	7,4790	283 176 Kč
1990	39 248 Kč	7,2150	283 176 Kč
1991	45 292 Kč	6,2522	283 176 Kč
1992	55 468 Kč	5,1052	283 176 Kč
1993	69 479 Kč	4,0757	283 176 Kč
1994	82 366 Kč	3,4380	283 176 Kč
1995	97 607 Kč	2,9012	283 176 Kč
1996	115 573 Kč	2,4502	283 176 Kč
1997	127 752 Kč	2,2166	283 176 Kč
1998	139 661 Kč	2,0276	283 176 Kč
1999	151 156 Kč	1,8734	283 176 Kč
2000	161 124 Kč	1,7575	283 176 Kč
2001	174 865 Kč	1,6194	283 176 Kč
2002	187 658 Kč	1,5090	283 176 Kč
2003	200 294 Kč	1,4138	283 176 Kč
2004	213 589 Kč	1,3258	283 176 Kč
2005	224 654 Kč	1,2605	283 176 Kč
2006	239 472 Kč	1,1825	283 176 Kč
2007	257 129 Kč	1,1013	283 176 Kč
2008	278 060 Kč	1,0184	283 176 Kč
2009	283 176 Kč	1,0000	283 176 Kč
celkem	x	x	6 796 224 Kč
Osobní vyměřovací základ	23 582 Kč		
Redukovaný osobní vyměřovací základ	14 425 Kč		
Základní výměra důchodu	2 170 Kč		
Procentní výměra za odpracované roky	63		
Procentní výměra důchodu	9 088 Kč		
Měsíční důchod celkem	11 258 Kč		

Očekávaná délka života 65letého občana v Česku je 81,6 let. Pokud odešel v našem případě občan do důchodu v 62 letech, tak bude v průměru penzi pobírat 19,6 let. Celkem mu, opět zjednodušeně, bude na penzi vyplaceno 2 647 881 Kč (11 258 Kč · 12 měsíců · 19,6 let).

Proč tedy peníze na důchod nebudou stačit?

Občan pobírající celý život průměrnou mzdu odvede na důchodovém pojištění přibližně stejně, kolik následně načerpá na důchodovém pojištění. Proč bude důchodový systém v Česku v nerovnováze?

- Uvedené „rovnítka“ platí pouze u občanů, kteří pobírali celý život průměrnou mzdu. U občanů s podprůměrnými příjmy tomu tak není. Průměrnou a vyšší mzdu přitom pobírá pouze přibližně třetina občanů.
- Očekávaná délka dožití 65letých občanů se rok od roku zvyšuje. Např. v Japonsku je to již nyní 86 let. Stejně zvyšování se očekává i v Česku. Důchod tedy budou občané pobírat delší dobu.
- Klesá počet občanů v produktivním věku a zvyšuje se počet důchodců. V průběžném důchodovém systému je to velký problém. Finanční prostředky chybí.
- OSVČ odvedou na důchodovém pojištění méně než zaměstnanci (to je však vykompenzováno jinými nevýhodami (žádná ochrana dle zákoníku práce, většinou žádná nemocenská...) a jinými povinnými platbami (např. silniční daně...))
- Ženy stráví v zaměstnání méně let než ve zvoleném příkladu, proto méně odvedou na důchodovém pojištění. Do náhradních dob pojištění se počítá i doba mateřské dovolené a rodičovské dovolené.
- Zvyšuje se počet občanů, kteří během produktivního života odpracují 25 let a méně. Potřebnou dobu pojištění pro přiznání důchodu splní díky započítání náhradní doby pojištění.

Zvyšovat důchodové pojištění již nelze

Průběžně nastavený systém v Česku tedy nemůže být v budoucnu finančně udržitelný. Je nutné provést důchodovou reformu. Aby nebyl důchodový systém schodkový, bude muset klesat státní penze. Pouze parametrické změny (zvyšování důchodového věku, zvyšování počtu let pojištění...) nestačí.

Zvyšovat důchodové pojištění již také nelze. Již nyní je jedno z nejvyšších z členských zemí Evropské unie (spolu s Itálií a Belgií). Ekonomicky zdravější a déle udržitelný je třípilířový systém, který úspěšně funguje v mnoha vyspělých zemích světa (např. Nizozemí, Švédsku, Švýcarsku, Austrálii, Novém Zélandu, Norsku, Dánsku...). V tomto systému větší část výsledné penze tvoří úspory ve zvoleném penzijním fondu (čím více občan vloží, tím více získá) a z vlastních státem podporovaných úspor.

Ve třípilířovém systému je více zohledněn princip zásluhovosti, který v průběžném systému chybí. Průběžný systém v Česku je velmi rovnostářský.